

- дисциплінованість, працьовитість, творчість, піклування, моральна чистота, відповідальність, гуманність, висока культура спілкування (толерантність та полі культурність).

Означені та інші якості повинні формуватися в процесі засвоєння молодшими школярами духовних надбань рідного народу, цілеспрямованого національного виховання, як систем ідей поглядів, переконань, традицій та інших форм навчання й виховання. Зрозуміло, що ці якості потрібно виховувати такими методами, засобами та прийомами, які вироблені народом впродовж його всього історико-культурного розвитку, органічно поєднуючи їх з новітніми надбаннями європейського та світового культурно-педагогічного досвіду.

1. Бутковська Т.В. Проблема цінностей у соціалізації особистості // Цінності освіти і виховання : Науково-метод. зб. / О.М. Павліченко (упор.); за ред. О.В. Сухомлинської, П.Р. Ігнатенко, Р.П.Скульського.- К. , 1997.- С.27-31.
2. Закон України “Про освіту” // В кн. : Виховна робота в закладах освіти України. Випуск II. Збірник нормативних документів та методичних рекомендацій.- К. : ІЗМН, 1998.- С.43-75.
3. Закон України “Про загальну середню освіту” // Відомості Верховної Ради Укораїни.- 1999.- №28 від 16 липня 1999р.- С. 547-562.
4. Костюк В.В. Творче самовиявлення особистості школяра у навчально-виховному процесі.- Запоріжжя, 2000.- 156с.
5. Національна доктрина розвитку освіти України XXI столітті // Педагогічна газета.- 2001.- №7(85), липень.

A number of approaches to the formation of value orientations of primary school children today is outlined in the article. One of the most important tasks of the school in terms of national revival of Ukraine appears education of harmonious, spiritually rich and nationally conscious personality. Educating of the current generation needs serious updating of educational content, development of a wide spectrum of problems associated with the formation of ideological orientations of a personality, development and activity, independence, consciousness, self-consciousness. The solution of the abovementioned problem is possible subject to optimize management of process education through the humanization of education that will ensure the establishment of priority of human values in society.

Key words: values, value orientations, training and education, junior pupils, patriotism, identity, dignity, courage, duty, responsibility, tolerance.

doi:10.15330/esu.9.137-140

УДК 37.037: 392. 3

ББК 74.900. 3

Богдан Мисак, Богдан Ковбас

ФОРМУВАННЯ ОСОБИСТІСНИХ ЯКОСТЕЙ ВІЙСЬКОВО-ПАТРІОТИЧНОЇ КУЛЬТУРИ ДОПРИЗОВНИКІВ –ЗАХИСНИКІВ ВІТЧИЗНИ

У статті розкривається питання впливу креативності на формування якостей військово-патріотичної культури допризовників, необхідних для захисту Вітчизни.

Ключові слова: військово-патріотична культура, захист Вітчизни, військово-патріотичні якості, допризовники, креативність, формування.

Актуальність статті. Автор робить спробу розкрити проблему креативності у формуванні військово-патріотичної культури у допризовників до захисту Вітчизни.

Мета статті. Теоретично обґрунтувати педагогічні умови креативності у формуванні військово-патріотичної культури у допризовників до захисту Вітчизни.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання розвитку креативного мислення в громадянсько-патріотичній культурі, формування готовності самовіддано захищати Вітчизну досліджували такі світочі вітчизняної педагогічної думки, як Г. Ващенко, О. Духнович, А. Макаренко, В. Пачовський, В. Сухомлинський, О. Тисовський, І. Франко та ін.

Розвитком творчих здібностей учнів присвятили свої праці І. Бех, М. Боришевський, В. Гонський, В. Кузь, В. Костів, Л. Міщиха, П. Онищук, Р. Петронговський, Р. Скульський, О. Сухомлинська, В. Сухомлинський, М. Чепіль, В. Шевченко та ін.

Дослідники Д. Векслер, Г. Айзенк, Р. Стернберг розглядають інтелект (креативність), як єдину людську здатність вищого плану.

Педагогічні проблеми креативності учнівської молоді військово-патріотичної культури вивчали В. Івашковський, Г. П'янковський, М. Томчук, В. Ягупов; підготовку юнаків до служби в Збройних силах України на основі творчої діяльності у процесі вивчення предмету “Захист Вітчизни” досліджували Г. Єдинак, О. Кириченко, Я. Конотопенко, В. Третьяков; розвиток професійних креативних військово-патріотичних якостей, якостей прикладної фізичної підготовки у школярів, здорового способу життя розкрили в наукових працях Б. Ведмеденко, О. Винничук, О. Дубогай, М. Зубалій, Г. Терещук, А. Цьось, Б. Шиян; формування учнівської молоді висвітлили в своїх працях О. Аксьонова, А. Артюшенко, М. Варій, А. Злотніков та ін.

Виклад основного матеріалу дослідження. Завдяки креативності допризовна молодь проявляє себе, реалізує соціальні потреби, а з часом проявляється в досягненнях у військовій справі, успіху, самовираженні. Протягом життя, завдяки розвитку військово-професійних, вольових, фізичних навичок та ін., збільшенню досвіду, проблем, з якими вона стикається, і безліччю інших всіляких ситуативних, об'єктивних і суб'єктивних чинників, креативність розвивається та проявляється по-різному. Існує взаємозв'язок поведінки і креативності. Завдяки творчості людина виражає власний внутрішній світ та змінює зовнішній, а продукти творчості спонукають її розвиватися далі.

У період створення в Україні контрактної армії стоїть завдання формування в молоді креативної військово-патріотичної культури, необхідних для захисту Вітчизни. Адже здатність до будь-якого виду діяльності (навчальна, наукова, військова) має забезпечуватися, передусім, високими значеннями загального інтелекту, креативністю.

Креативність розглядається нами як здатність допризовників до конструктивного, нестандартного мислення і поведінки, а також усвідомлення та прагнення подальшого набуття військового досвіду, здійснення творчої діяльності; креативність – це творчі можливості захисника України, які виявляються не тільки в мисленні, але і в спілкуванні, почуттях, емоціях; креативність характеризується творчою активністю особистості. Креативність у вузькому сенсі слова – це дивергентне мислення, базовою особливістю якого є різноспрямованість і варіативність пошуку оригінальних, нестандартних розв'язань будь-якої проблеми чи завданню. Креативність у широкому сенсі слова – це творчі інтелектуальні здібності, в тому числі – здатність привносити в досвід щось нове, оригінальне.

Креативність – новітній термін, яким окреслюються “творчі здібності індивіда, що характеризуються здатністю до продукування принципово нових ідей, що входять у структуру обдарованості в якості незалежного чинника” [1, с. 215].

Креативність – це здатність адаптивно реагувати на потребу нових підходів. Креативність втілюється в продуктах творчості, новизни. Коли допризовник виражає власну унікальність через креативність, то відчуває повноту життя, усвідомлює його сенс.

Креативними орієнтаціями навчальної діяльності допризовників є спрямованість викладачів на вироблення потреби в досягненні знань із громадянсько-патріотичної, військово-професійної, фізичної, соціально-психологічної готовності, бо потреба в досягненні поставленої мети діалектично пов'язана з розвитком інтелекту.

Тому розробка програм, систем навчання для обдарованих і талановитих учнів як майбутньої творчої військової еліти саме зараз набуває особливої значущості.

Завдання викладачів із предмету “Захист Вітчизни” – виявлення креативних природних здібностей у юнаків. У галузі військової справи, при допомозі наукових методів дослідження визначати потенційні природні можливості і здібності допризовників до професійних, фізичних навантажень, психологічних та ін., що в майбутньому сприятиме підготовці до виконання військових завдань, а на наступному етапі – готовності до захисту Вітчизни.

Стверджуємо, що педагогічна творчість працівників загальноосвітньої школи є важливою умовою розвитку креативності майбутнього фахівця. Ставлення педагога до власної творчості і креативність допризовників залежить від загальної мотивації педагогів, до педагогічної діяльності й творчості у тому числі. Вона виражена в бажанні самим створювати нове не тільки для себе, але і для допризовників, і для творчого середовища, працюючи індивідуально творчо і в співтворчості з допризовною молоддю. Але для творчості педагога основною умовою є зацікавленість учнів, активний зустрічний рух до співтворчості. Черговою умовою для розвитку креативності педагога є існуюча система навчально-виховної діяльності навчального закладу, в якій творчість як цінність займає одне з провідних місць, тому що творчість забезпечує вирішення завдань у різних сферах діяльності педагогів і допризовної молоді.

Таким чином, виникає необхідність формування в молоді креативних, високих військово-патріотичних якостей, які складають основу громадянства, почуття відданості та відповідальності за долю Вітчизни.

Для нашого дослідження важливим є виокремлення креативних якостей допризовників: впевненості у собі, почуття безстрашності, здатності відстоювати свою думку в екстремальних умовах, енергійності, здатності до ризику, прагнення бути завжди першим у бою, віри у свої сили, емоційної стійкості, наполегливості, працелюбності, автономності особистості, незалежності військових суджень.

Іншими словами, батьки та вчителі мають намагатися виявити, до яких видів занять юнак має здібності, щоб сформовані на їх основі потреби дали б йому змогу в дорослому житті самоствердитись і самореалізуватись у відповідних соціальних (військових) інституціях і тим самим принести найбільшу користь суспільству в процесі підготовки до захисту Вітчизни.

Згідно з Концепцією національно-патріотичного виховання дітей та молоді складовою частиною патріотичного виховання, а в часи воєнної загрози – пріоритетною, є військово-патріотичне виховання, зорієнтоване на формування креативної особистості для захисту Вітчизни, розвиток бажання здобувати військові професії, проходити службу в Збройних Силах України як особливому виді державної служби [2, с. 5].

Його зміст визначається національними інтересами України і покликаний забезпечити активну участь громадян у підготовці молоді до захисту України, у збереженні її безпеки від зовнішньої загрози. Тому робота з формування креативних військово-патріотичних якостей учнівської молоді має проводитися комплексно, в єдності всіх його складників спільними зусиллями органів державного управління, а також освітніх закладів, сім'ї, громадських організацій та об'єднань, Збройних Сил України, інших силових структур.

Таким чином, формування креативних якостей військово-патріотичної культури повинно конкретизуватися через систему таких напрямів:

- утвердження в свідомості молоді почуття особистості військово-патріотичних цінностей, переконань і поваги до культурного та історичного минулого України;
- виховання високої поваги до Конституції України, законів України, державної символіки;
- підвищення престижу військової служби, а звідси – культивування ставлення до солдата-контрактника як до захисника Вітчизни, героя;
- сприяння набуттю молоддю військово-патріотичного досвіду на основі готовності до участі захисту України, в процесах державотворення, уміння визначати форми та способи своєї участі в формуванні військово-патріотичних якостей, життєдіяльності громадянського суспільства.;
- формування толерантного ставлення до інших народів, культур і військових традицій;
- культивування кращих рис української ментальності – захист Вітчизни понад усе, безстрашності, свободи, справедливості, доброти, чесності;
- формування мовленнєвої культури;
- спонукання креативної особистості до активної протидії українофобству, аморальності, державної зради, сепаратизму, шовінізму, фашизму.

Тому на практиці для виявлення й вивчення креативності в юнаків використовують цілий комплекс методів, важливими з яких є: аналіз процесу розв'язання так званих “малих творчих задач” або задач на кмітливість, наприклад, під час проведення змагань з орієнтування на місцевості, що вимагають, як правило, переформулювання завдання або виходу за межі тих обмежень, які суб'єкт сам на себе накладає; використання навідних завдань, що містять підказку до основного завдання.

Із вищевикладеного, креативна готовність допризовників може включати в себе: творчі та інтелектуальні здібності засвоєння військової справи, інтелект, творчу унікальність, комунікативні знання, вміння і навички формування психічних процесів (мислення, уява), емоції, почуття, різні види творчості. В психології існує багато різноманітних методик, опитувальників, вправ, ігор, методів, тестів, які мають використовувати психологи, викладачі у своїй практиці для формування креативної, креативно-комунікативної готовності розв'язання військових проблем.

Виховання креативного ставлення до дійсності, розвиток уміння знаходити оригінальне рішення в нестандартній ситуації – такі завдання мають вирішувати психологи і педагоги.

Щоб домогтися від вихованців глибокого і свідомого захоплення предметом “Фізичної культури і здоров'я” чи іншим видом творчої діяльності, учителю необхідно уже з перших днів роботи з учнем стимулювати мотивацію до предмета,

ставити собі найрізноманітніші запитання, прагнути самостійно оцінювати ситуацію, пояснювати фізичні явища. “Фізичні якості – це розвинуті у процесі виховання і цілеспрямованої підготовки рухові задатки людини, які визначають її можливості успішно виконувати певну рухову діяльність” [3, с. 168].

Висновки. Формування креативних якостей у військово-патріотичній діяльності необхідно здійснювати, спираючись на неординарне мислення, узагальнення та поширення передового, творчого досвіду військово-патріотичної роботи, упровадження інноваційних підходів та технологій, що сприяють формуванню високих військово-патріотичних якостей та високої патріотичної свідомості, вірності Вітчизні, готовності до виконання конституційних обов’язків.

Креативність як властивість особистості має інтегративний, комплексний характер. Вона характеризується процесом і результатом розвитку у допризовника своїм стратегічним мисленням, але не як самоцілі, а як необхідної умови для накопичення та реалізації власного військового задуму в нових умовах, наприклад, в ході проведення вогневої підготовки на військовому полігоні.

1. Литвиненко С. Креативність як загальна здібність до творчості: сучасні підходи / С. Литвиненко // Збірник наукових праць Полтавського державного педагогічного університету імені В. Короленка. – Серія “Педагогічні науки”. – Вип. 3 (50). – Полтава, 2006. – С. 215–219.
2. Концепція національно-патріотичного виховання // Основи захисту Вітчизни. – 2015. – № 7. – С. 5.
3. Шиян Б. Теорія і методика фізичного виховання школярів / Б. Шиян. – Тернопіль : Богдан, 2006. – Ч. 1. – 272 с.

The article reveals the impact of creativity to the formation of a military-patriotic culture of the future recruits to defense of the Fatherland.

Key words: military-patriotic culture, the defense of the Fatherland, military-patriotic qualities, future recruits, creativity, formation.

doi: 10.15330/esu.9.140-144

УДК 371.13:37.011.32:331.556
ББК 74 р

Наталія Сабат

АДАПТАЦІЯ ДІТЕЙ МІГРАНТІВ ДО НОВОГО СОЦІОКУЛЬТУРНОГО ПРОСТОРУ: ПЕДАГОГІЧНА ДОПОМОГА І ПІДТРИМКА

У статті обґрунтовано значення педагогічної допомоги та підтримки в адаптації дітей мігрантів до нових умов соціокультурного простору. Охарактеризовано основні потреби означеної категорії дітей, задоволення яких сприятиме успішній адаптації. Розкрито сутність інформаційної, інструментальної емоційної підтримки. Доведено, що важливим середовищем для проведення такої діяльності виступає школа як звичне оточення, в якому дитина з сім’ї мігрантів перебуває, спілкується, почуває себе комфортно. Наголошено на потребі співпраці вчителів, вихователів, соціального педагога та психолога, адміністрації у наданні допомоги дітям мігрантів у процесі адаптації до нового соціокультурного простору.

Ключові слова: діти мігрантів, адаптація, педагогічна допомога, педагогічна підтримка, соціокультурний простір.

Постановка проблеми. Діти складають значну частину від загальної кількості мігрантів в Україні. Вони є найуразливішою категорією, адже найгостріше відчувають відсутність адекватних засобів та механізмів інтеграції у різних сферах